

21. УНИВЕРСИТЕТТЕГІ ЖАЗБА ЖҰМЫСТАРЫН ПЛАГИАТҚА ТЕКСЕРУ ЕРЕЖЕСІ

1. Жалпы ереже

1.1 Плагиат (Lang-la — ұрлау, ұрлық) — басқа автордың әдеби немесе ғылыми туындысын иемдену, шығарма үзінділерін өз еңбегінде авторын көрсетпей пайдалану.

Плагиаттың түрлері:

- Сөзбе-сөз плагиат - автор біреудің жұмысын алып, оны толығымен өзінікі ретінде көрсетеді. Бұл зияткерлік ұрлықпен тең.
- Перефраздау (парафраза) – автор өзгенің мәтінін алып, кішкене өзгерістер енгізіп, өзінікі ретінде көрсететін ең кеңінен тараған плагиаттың түрі. Сөздері басқаша болуы мүмкін, бірақ түпкі ойы сонда да өзгенікі.
- Өздік плагиат – автор алдында жарияланған өз жұмысының қандай да бір бөлігін екінші мәрте қолданып, алдыңғы жұмысына сілтеме жасамаған кезде қайталаным орын алады.
- Кездейсоқ плагиат – ол жоспарланған және жоспарланбаған болуы мүмкін, дегенмен оны сонда да ақтауға келмейді.
- Авторлықты дәл көрсетпеу – ғалым өз үлесін қосты, бірақ оның аты-жөні жұмыста аталмаған. Екінші жағдай: ғалымның аты-жөні мәтінде аталған, алайда ол жұмысқа өз үлесін қоспады.
- Ақпараттық дереккөзі жоқ – автор расында да жоқ немесе дұрыс емес дереккөзге сілтеме береді.

Университет ғылыми жұмыстардағы плагиаттың алдын алу және анықтау мақсатында Strikeplagiarism.com жүйесінің талдау қорытындысына негізделеді. Университет проректорымен жүйе администраторын қосқанда кем дегенде үш мүшеден тұратын антиплагиат комиссиясы құрылады. Антиплагиат комиссиясы жұмысты плагиаттың алдын алу және анықтау жүйесіне тексерудің тәртібі мен қағидаларын қадағалайды.

1.2. Тәртібі мен қағидалары:

Университетте жазылған ғылыми жұмыстар университеттегі плагиаттың алдын алу және анықтау жүйесінен плагиатқа тексерілуі міндетті. Нәтижесінде, жұмыс плагиат болып табылған жағдайда ешқандай мерзім берілмесе қайта өзгертіп өтуіне рұқсат. Ал жұмыста плагиат анықталмаса және жұмыс өз бетінше жазылған болып анықталса, жұмыс автордың қалауымен плагиаттың алдын алу және анықтау жүйесінің дерекқорына енгізіледі.

2. Ережелер сипаттамасы

2.1. Ғылыми жұмысты плагиатқа тексеру үшін автор арнайы формаға сай толтырып жетекшісінің поштасына жібереді. Арнайы форма талабы:

2.1.1. Қорғаушының аты-жөні (жеке куәлікке сай);

2.1.2. Ғылыми жұмыс тақырыбы;

2.1.3. Жетекшісінің аты-жөні (жеке куәлікке сай);

2.1.4. Жетекшісінің ғылыми лауазымы;

- 2.1.5. Кафедра атауы;
- 2.1.6. Ғылыми жұмыс файлы (Файлдың аталуында ғылыми жұмыс тақырыбы жазулы болуы тиісті, форматы*.docx);
- 2.2. Жетекшісі жұмысты бір тексеріп алдын ала жарияланатын плагиат поштасына жібереді.
- 2.3. Келіп түскен жұмысты жүйе администраторы мен координаторлар плагиатты анықтау жүйесінен жасырылған әрекеттерге тексереді және де арнайы *.xlsx форматындағы дерекқорға жинақтап жүйеге енгізеді.
- 2.4. Жүйе администраторы жұмыстың толық талдау есебін жүйеден жүктеп авторға жібереді.
- 2.5. Толық талдау есебінде автор алдын ала белгілі болған ұқсастық критерийлерімен салыстыра отырып жұмыстың плагиат немесе өз бетінше жазылғанын анықтай алады.
- 2.6. Плагиаттың алдын алу және анықтау жүйесін қандай да бір айла тәсілдер арқылы алдағаны немесе плагиаты жасырылғаны анықталса антиплагиат комиссиясы жұмыстың нәтижесін жарамсыз деп тануға құзыретті.
- 2.7. Плагиаттың алдын алу және анықтау жүйесінің ұқсастық есеп критерийлерінің түсініктемесі:
- 2.7.1. **ҰК 1** – әр 5 сөз сайын ұқсастықты анықтайды. Шекті көрсеткіші 30 % - дан төмен болуы тиісті
- 2.7.2. **ҰК 2** – әр 25 сөз сайын ұқсастықты анықтайды. Шекті көрсеткіші 7 % - дан төмен болуы тиісті.
- 2.7.3. **ДК** – дәйексөздер, яғни тырнақшаға алынған сөздер жиынтығы. Шекті көрсеткіші 40 % - дан төмен болуы тиісті.
- 2.7.4. Мәтінді манипуляциялау көрсеткіштері: әріптерді ауыстыру, аралықтар, шағын кеңістіктер, ақ белгілер. Шекті көрсеткіші барлық манипуляцияға ұшыраған символдар санын қосқанда 100 ден аспауы тиіс.
- 2.7.5. Парафразалар - өзге адамның ойлары мен сөздерін өз сөздерімен қайта айту. Шекті көрсеткіші 100 ден аспауы тиіс. Парафразалар критерийі диплом және магистрлік диссертация жұмыстарына ғана қатысты болып табылады.
- 2.7.6. Жасанды интеллектке тексеру таңдаулы түрде жүзеге асады, жасанды интеллект көрсеткіші 5%-дан артық болған жағдайда жұмыстың қорытындысы есепке алынбайды және жұмыстың қайта өңдеуге жіберілуі комиссия мүшелерінің құзырында қалады.
- 2.8. Тексеріс кезінде өзінің жұмыстарына, яғни дерекқорға автордың атына енгізілген жұмыстарға плагиат көрсетілген жағдайда, жұмыстың дерекқорда енгізілген бөліктері қабылданып, плагиат болып есептелмейді. Осындай жағдайларда есептің нәтижесінде екі көрсеткіш көрсетіледі және парафраза критерийін есептеу мүмкін болмағандықтан парафраза көрсеткіші күшін жояды.
- 2.9. Антиплагиат тәртібінен өткеннен кейін, жұмыстарды жүйе администраторы автордың қалауымен 48 сағат ішінде Strikeplagiarism.com ақпараттық мәліметтер дерекқорына енгізеді.

3. Апелляция

Плагиаттың алдын алу және анықтау жүйесі шешімі нәтижесімен келіспеген жағдайда, автор апелляцияға беруге құқылы. Бұл жағдайда антиплагиат комиссиясы құжаттарды негізге ала отырып, талдау жасайды. Апелляцияға берілгеннен кейін 5 жұмыс күні ішінде антиплагиат комиссиясы жұмыс бойынша шешім қабылдайды. Апелляцияға бір мәрте ғана беруге болады.

Плагиат орын алған жағдайда антиплагиат комиссиясы тәртіптік шара қолдануды ұсынуы мүмкін. Тәртіптік шараларға қатысты барлық шарттарды университет ішкі ережеге сәйкес жүргізеді.

Плагиаттың алдын алу және анықтау жүйесін алдау фактісі анықталған жағдайда жұмыс кері қайтарылады, ал қорғауға ұсынылатын жұмыстар (дипломдық, диссертациялық) қорғауға жіберілмейді.